

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sosiaaliturvan
muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 17 §:n ja va-
kuutus oikeuslain 21 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia ja vakuutus oikeuslakia muutetaan siten, että muutoksenhakuelimillä olisi oikeus saada salassa pidettäviä tietoja Kansaneläkelaitoksen henkilörekistereistä teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Tiedot olisi mahdollista luovuttaa ilman sen suostumusta, jonka etujen suo-

jaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Muutoksenhakuelinten oikeus tiedon saantiin säilyisi entisen laajuisena, mutta muutettu lainsäädäntö mahdollistaisi tietojen hakemisen teknisen käyttöyhteyden avulla.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

Sosiaaliturva-asioita käsittelevien muutoksenhakuelinten oikeudesta saada tietoja säädetään joko kyseessä olevaa muutoksenhakuoorganisaatiota koskevassa laissa tai etuuslaissa. Kaikille muutoksenhakulautakunnille ja vakuutusosikeudelle on säädetty oikeus salassapitosäännösten estämättä saada valitusasian ratkaisemista varten välttämättömät tiedot Kansaneläkelaitokselta.

Tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (julkisuuslaki, 621/1999). Julkisuuslain 29 §:n 3 momentin mukaan viranomaisella voi avata toiselle viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden henkilörekisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn velvollisuuden mukaan otettava päätöksenteossaan huomioon. Jos henkilötiedot on säädetty salassa pidettäväksi, käyttöyhteyden avulla saa hakea tietoja vain henkilöistä, jotka ovat antaneet siihen suostumuksensa, jollei salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta erikseen säädetä toisin.

Julkisuuslain 4 §:ssä säädetään viranomaisen käsitteestä. Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan viranomaisella tarkoitetaan julkisuuslaissa muun muassa lain perusteella tiettyä tehtävää itsenäisesti hoitamaan asetettuja lautakuntia. Näin ollen julkisuuslain 29 § tulee sovellettavaksi myös tilanteissa, joissa Kansaneläkelaitos luovuttaa salassa pidettäviä tietoja valitusasioita käsittelevälle muutoksenhakulautakunnalle teknisen käyttöyhteyden avulla. Salassa pidettävien tietojen saaminen teknisen käyttöyhteyden avulla edellyttää näissä tilanteissa siis julkisuuslain mukaan erityistä säännöstä tietojen luovuttamisesta, jos tiedot tulee saada ilman henkilön suostumusta.

Etuuslaista työttömyysturvalaissa (1290/2002) ja työeläkelaeissa on säännös muutoksenhakuelimen oikeudesta saada tietoja Kansaneläkelaitokselta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Työttömyysturvalain

13 luvun 5 §:n mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus avata tekninen käyttöyhteys työttömyysturvalain 13 luvussa tarkoitetuille tiedonsaajille. Työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:n mukaan tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada salassa pidettäviä tietoja muun muassa valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä. Tällä perusteella työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalla ja vakuutusosikeudella on oikeus saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla Kansaneläkelaitoksen henkilörekistereistä.

Työntekijän eläkelain (395/2006) 198 §:n 1 momentin mukaan tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta tietoja. Pykälän 2 momentin mukaan pykälässä tarkoitettuja tietoja saa hakea teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Vastaava säännös tiedonsaantioikeudesta ja teknisestä käyttöyhteydestä tai viittaus työntekijän eläkelain 198 §:ään on myös muissa työeläkelaeissa lukuun ottamatta evankelis-luterilaisen kirkon eläkelakia (261/2008). Työeläkelakien nojalla työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalla ja vakuutusosikeudella on oikeus saada tietoja Kansaneläkelaitokselta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalla tällainen yhteys on jo käytössä.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan osalta laissa ei ole vastaavia säännöksiä teknisestä käyttöyhteydestä, joten sillä ei voimassa olevan lainsäädännön nojalla ole oikeutta saada tietoja Kansaneläkelaitoksen henkilörekistereistä teknisen käyttöyhteyden avulla. Sama koskee vakuutusosikeutta sen käsitellessä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan päätöksistä tehtyjä valituksia. Käytännössä tietojen pyytäminen ja antaminen tapahtuukin näissä muutoksenhakuelimissä nykyisin puhelimitse tai kirjeitse. Tie-

topyyntöjen tekeminen ja niiden käsitteleminen vie huomattavasti aikaa sekä muutoksenhakuelinten että Kansaneläkelaitoksen työntekijöiltä.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on edistää sähköistä asiointia ja nopeuttaa tiedonsaantia sekä vähentää tietopyyntöihin liittyvää työtä Kansaneläkelaitoksessa ja muutoksenhakuelimissä. Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi lainsäädäntöön tarvittavat muutokset, jotta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalla ja vakuutus oikeudella olisi oikeus saada tietoja Kansaneläkelaitoksen henkilörekistereistä teknisen käyttöyhteyden välityksellä.

Esityksen tavoitteena ei ole laajentaa muutoksenhakuelinten tiedonsaantioikeutta. Tiedonsaantioikeus säilyisi entisellään, mutta jatkossa tiedonsiirto olisi mahdollista hoitaa teknisen käyttöyhteyden välityksellä sen sijaan, että se hoidettaisiin puhelimitse tai kirjeitse.

3 Esityksen vaikutukset

Esitetyillä lainmuutoksilla ei ole suoranaista taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia. Esityksen myötä on oikeudellisesti mahdollista luoda tekninen käyttöyhteys Kansaneläkelaitosten ja muutoksenhakuelinten välille. Teknisen käyttöyhteyden käyttöönotto nopeuttaisi tiedonsiirtoa Kansaneläkelaitoksen ja muutoksenhakuelinten välillä ja näin vähentäisi tiedonsiirtoon liittyvää käytännön työtä.

Kustannuksia kuitenkin aiheutuu siinä vaiheessa, kun aloitetaan käyttöönottoon liittyvät valmistelevat työt. Teknisen käyttöyhteyden käyttöönotto edellyttää, että Kansaneläkelaitos ja muutoksenhakuelimet tekevät sopimuksen, jossa sovitaan muun muassa

käyttöyhteyden avulla luovutettavista tiedoista ja käyttötarkoituksista. Lisäksi käyttöyhteyden avaaminen ja ylläpito edellyttää muutakin käytännön työtä Kansaneläkelaitoksessa ja muutoksenhakuelimissä. Erilaisiin valmisteleviin töihin kuluu aikaa arviolta puolesta vuodesta vuoteen. Pääasiassa kustannuksia aiheutuu sopimusneuvotteluista ja käyttöyhteyden avaamisesta sekä sen ylläpidosta. Ennen lain voimaantuloa eri tahot voivat ryhtyä käyttöönottoa edeltäviin valmisteleviin toimenpiteisiin.

4 Asian valmistelu

Sosiaaliturvan uudistamiskomitea (SATA) ehdotti loppuraportissaan (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:62), että sähköistä asiointia edistetään ja tiedonsiirtoa pyritään hyödyntämään erilaisin toimenpitein. Yhtenä tähän liittyvänä toimenpiteenä mahdollistetaan kaikille sosiaaliturvan ensiasteen muutoksenhakulautakunnille ja vakuutus oikeudelle oikeus saada teknisen käyttöliittymän avulla tietoa Kelan toimeenpänemien etuuksia koskevista rekisteritiedoista. Tämä toteutetaan muuttamalla etuuslakeja siten, että muutoksenhakuelimellä olisi oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada Kelalta käsiteltävänä olevan vakuuttamis- ja etuusasian ratkaisemista varten välttämättömät tiedot. Tiedot olisi mahdollista luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Esitys on valmisteltu SATA-komitean ehdotuksen pohjalta sosiaali- ja terveysministeriössä. Asian valmisteluun ovat osallistuneet Kansaneläkelaitos ja sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta. Valmistelun yhteydessä on kuultu oikeusministeriötä, vakuutus oikeutta ja tietosuojavaltuutettua.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut**1.1 Laki sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta**

17 §. *Oikeus saada tietoja ja virka-apua.* Pykälässä säädetään sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada tietoja viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta yhteisöiltä sekä vakuutus- ja eläkelaitoksilta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, jossa säädettäisiin sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja Kansaneläkelaitokselta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalla olisi oikeus saada 1 momentissa tarkoitettuja salassa pidettäviä henkilötietoja Kansaneläkelaitokselta teknisen käyttöyhteyden välityksellä ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Oikeus hakea salassa pidettäviä tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla koskisi vain 1 momentissa tarkoitettuja valitusasian käsittelyssä välttämättömiä tietoja. Tämän vuoksi teknisen käyttöyhteyden avaaminen edellyttää sitä, että Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmästä tiedot ovat haettavissa niin, että muutoksenhakuelin voisi hakea vain kyseessä olevaa valitusasiaa koskevat välttämättömät tiedot.

Tietosuojan turvaamiseksi momentissa säädettäisiin lisäksi, että ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja pyytävän on

esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. Tietojen suojauksesta ja tietoturvallisuudesta tulee huolehtia myös niiden siirron aikana ja tietojen lainmukaista käsittelyä tulee valvoa.

1.2 Vakuutusoikeuslaki

21 §. *Vakuutusoikeuden oikeus saada tietoja ja virka-apua.* Pykälässä säädetään vakuutusoikeuden oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada tietoja viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta yhteisöiltä sekä vakuutus- ja eläkelaitoksilta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin vakuutusoikeuden oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja Kansaneläkelaitokselta teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Ehdotettu säännös vastaisi edellä esitettyä ehdotusta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 17 §:n 2 momentiksi.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012. Ennen lakien voimaantumista voitaisiin ryhtyä lakien täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin kuten sopimusneuvotteluihin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1299/2006) 17 §:ään uusi
2 momentti seuraavasti:

17 §

Oikeus saada tietoja ja virka-apua

—————
Muutoksenhakulautakunnalla on oikeus saada Kansaneläkelaitokselta 1 momentissa tarkoitettuja salassa pidettäviä henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi sa-

lassapitovelvollisuus on säädetty. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja pyytävän on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

—————
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**vakuutuslakeuslain 21 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään vakuutuslakeuslain (132/2003) 21 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

21 §

Vakuutuslakeuden oikeus saada tietoja ja virka-apua

Vakuutuslakeudella on oikeus saada Kansaneläkelaitokselta 1 momentissa tarkoitettuja salassa pidettäviä henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumus-

ta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja pyytävän on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Juha Rehula*